

**PENSAR EUROPA: UNA OBLIGACIÓ PER A UNA REFLE-
XIÓ HUMANISTA.**

** VICENT MARTÍNEZ GUZMÁN*

S'ha dit reiteradament que la vessant humanista a la Universitat Jaume I, hauria de venir assegurada per l'estudi d'Europa. És per això que el grup investigador que coordina té com a tema d'investigació la noció d'identitat europea en el marc de les ciències humanes i socials. Es pot pensar «Europa»? Què vol dir una investigació sobre Europa?

Aquestes preguntes se les han fet recentment (abril, 1992) a Creta els investigadors que han participat en una conferència organitzada per la *Eleni Nakou Foundation*, *The Royal Institut of International Affairs*, i el *Hellenic Centre for European Studies*. Sembla que encara estan tan poc clares i requereixen de tanta investigació com el misteri que envolta el naixement del continent europeu, després que a Europa la raptara Zeus, transformat en bou, i la portara a la mateixa Creta on ara es celebra la reunió.

Per la nostra banda cal explicitar que per «Europa», no ens referim a un continent geogràfic. D'acord amb Husserl l'entenem com una actitud (*Einstellung*) de l'ésser humà, segons la qual, els filòsofs grecs fan que la humanitat pugi un esglaó en l'escala evolutiva perquè decideix donar-se *racionalment* a ella mateixa les seues normes de conducta. Aleshores investigar Europa vol dir esbrinar les aventures i desventures de la racionalitat europea i tractar de diagnosticar les seues errades històriques i les seues unilateralitzacions.

Una unilateralització seria fer un ús etnocèntric d'aquesta racionalitat europea i, oblidant la pretensió d'universalitat que li és inherent, ofegar les altres cultures i caure en l'eurocentrisme. Una segona unilateralització seria la de la modernitat que només consideraria racionalment científic el paradigma de la matematització i l'experimentació i que es convertiria en mera racionalitat instrumental i tecnològica. I una tercera mala interpretació de la racionalitat seria confondre-la amb aquella noció il·lustrada de progrés que es fa a costa del desgast i fins i tot l'aniquilació del medi i de la natura. No cal dir que també preocupa quina ha de ser la identitat d'Europa, atesos els conflictes bèl·lics i ètnics,

les bosses de misèria, la crisi ecològica o la desigualtat de gèneres que encara hi ha.

Si més no per aquests motius, no solament és possible investigar la racionalitat europea, sinó que cal investigar-la i repensar el seu sentit per a diagnosticar quina és la malaltia d'Europa i atrevir-nos a pensar per nosaltres mateixos (aquest és un lema típicament il·lustrat), com els qui ens dediquem per ofici a les qüestions del pensament podem incordiar davant els poders públics per tal de buscar solucions.

En aquest marc organitzarem el curs 1990-91 unes conferències en què participaren entre d'altres, el Prof. J. San Martín de la UNED i la Professora Cortina de la Universitat de València. Les seues intervencions constitueixen part del núm. 3 de la Revista *Recerca* que el grup d'investigació presentem aquest curs 91-92. La recuperació del concepte cultural d'Europa com a actitud de l'ésser humà de què Husserl parlava, constitueix la proposta fonamental de San Martín, que afegeix que les pretensions d'universalitat de la racionalitat europea, s'han de donar en un marc del que anomena «saber no-ètnic», i que permet evitar la unilateralització eurocèntrica que adés comentava. És més, l'aprofundiment en el concepte fenomenològic de «món de la vida» (*Lebenswelt*) ens ajudarà a esbrinar les característiques generals en què es desenrotlla l'activitat de l'ésser humà i que, al meu parer, faciliten la comprensió entre les diferents cultures. Pense que encara tenim una investigació molt atractiva que tracta de relacionar el concepte de *background* implícit en la nostra activitat comunicativa, amb la possibilitat de comprensió de les relacions humanes i els col·lectius humans amb tradicions culturals diferents. Aquest darrer aspecte ens relacionaria amb investigacions fetes en el món anglo-saxò en el marc de l'aclariment de la significació del que fem quan parlem iniciades, sobretot, pel Prof. J. Searle de la Universitat de Berkeley (Califòrnia).

Precisament la reflexió de la Professora Cortina en la mateixa revista, apunta la complementarietat que pot tenir la investigació sobre el naixement dels Estats Units d'Amèrica com a nació i la concreció per primera vegada en la història d'una constitució democràtica. No obstant això, la mateixa Professora Cortina, proposa la necessitat de seguir aprofundint en el concepte de democràcia. En el cas de la reflexió sobre el concepte d'Europa, fa un paral·lelisme entre la necessitat de garantia jurídica que tenen les llibertats individuals en el marc de les teories contractualistes, i la necessitat de garantia jurídica que haurien de tenir els drets dels pobles europeus en el marc d'una Europa transnacional. Per la nostra banda, pensem que aquesta qüestió suposa una nova reflexió sobre els conceptes d'estat, nació, estat-nació i nacions sense estat.

És ben cert que tota aquesta tasca no és només ni responsabilitat ni exclusiva competència dels qui fem filosofia. La investigació l'estem fent en el marc d'una Universitat com la Jaume I que permet la interdisciplinarietat i una recuperació de les humanitats que, lluny de les pretensions excessivament especialit-

zades del positivisme dels anys 60 i 70, ens porta a una reivindicació de la pluri-dimensionalitat de l'ésser humà i al compromís amb un ús universal de la racionalitat.

És per això que, per exemple, dels sociòlegs que intervenen en la investigació estem aprenent que s'ha de fer un progrés «sostingut». És a dir: que respecte, mantinga -sostinga-, i potencie, el medi i la natura en què es desenrotlla l'activitat humana. Necessitem dels lògics i filòsofs de la ciència perquè ens ajuden a repensar la trama intrínseca de la racionalitat i la reflexió sobre l'estatus de coneixement de les ciències naturals i la tecnologia. És ineludible la presència d'investigadors de l'àrea de Filosofia del Dret, Moral i Política perquè posen a prova les pretensions de correcció o justícia que tenen les accions humanes i, sobretot, la interacció d'uns éssers humans sobre els altres. L'àrea d'Estètica i Teoria de les Arts ens compromet en l'explicitació de la dimensió estètica al sí de la racionalitat europea que intentem repensar, i ens avança les concepcions d'avantguarda que ens ajuden a preveure els camins d'aquesta racionalitat. I no cal dir que repensar Europa és, efectivament, atrevir-se a pensar-la, repensar-la o reapropiar-se o reelaborar intel·lectualment (*nachvollziehen*) les seues pretensions d'universalitat i d'autonomia de l'ésser humà. Això tenim l'obligació de fer-ho els filòsofs.

Aquestes són les àrees de coneixement implicades en el projecte d'investigació però encara ens trobem orfes d'altres àrees com ara, economia, dret polític, història ... que, segur, tenen alguna cosa a dir en aquesta recerca sobre la racionalitat europea i les solucions a la seua malaltia.

En la Universitat Jaume I aquesta investigació ha de tenir una relació immediata amb la docència perquè ens permetran d'una banda reivindicar el sentit multidisciplinar de la nova llicenciatura en humanitats, i, d'altra banda, la intervenció docent dels investigadors del projecte en titulacions de la Universitat a les quals done sentit un ensenyament sobre la Història del Pensament Europeu, la Teoria de la Democràcia, l'Ètica Empresarial, la Filosofia de la Pau i altres assignatures que ompliguen de contingut el *background* humanista que volem per a tots els nostres universitaris.